

## สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กต่อเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความรู้เรื่องสิทธิเด็กและทัศนคติต่อสิทธิเด็ก ของเยาวชน ในโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและภาวะผู้นำเยาวชนต่อต้านยาเสพติดในเขตกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังได้รับความรู้เรื่องสิทธิเด็ก โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความรู้เรื่องสิทธิเด็ก และ ทัศนคติต่อสิทธิเด็กของเยาวชนระหว่าง ก่อนและหลังได้รับความรู้เรื่องสิทธิเด็ก โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อการให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็กแก่เยาวชน โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ในรูปการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้เจาะจงเยาวชน ในโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและภาวะผู้นำเยาวชนต่อต้านยาเสพติด ซึ่งเป็นเยาวชนที่ได้รับเลือกจาก 20 ชุมชน ใน 20 เขตของกรุงเทพมหานคร ใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ในการเก็บข้อมูล และโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ในการประมวลผลข้อมูล สำหรับสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก ทัศนคติที่มีต่อสิทธิเด็ก ส่วนการทดสอบสมมติฐานนั้น ใช้สถิติการเปรียบเทียบแบบ t – test เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของระดับความรู้และทัศนคติต่อสิทธิเด็กทั้งก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้ผ่านแผ่นภาพสิทธิเด็ก

### สรุปผลการวิจัย

#### 1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

## 1.1 ข้อมูลทั่วไป

เยาวชนที่เข้าร่วมรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-20 ปี รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ 21 – 25 ปี , 11 – 15 ปี และ 26 –30 ปี ตามลำดับ

ในด้านระดับการศึกษา เยาวชนมากกว่าครึ่งหนึ่งมีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี นอกนั้นมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา สูงกว่าปริญญาตรีและอื่น ๆ เล็กน้อย

เยาวชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลง ไปคือศาสนาอิสลาม

## 1.2 ข้อมูลด้านครอบครัว

ข้อมูลการพักอาศัย พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา รองลงมาคือ พักอาศัยอยู่กับ มารดา และ ญาติ

ข้อมูลตามสภาพครอบครัว พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีสถานภาพครอบครัวที่บิดามารดา อยู่ร่วมกัน

ข้อมูลความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวลักษณะรักใคร่ เอาใจใส่ ช่วยเหลือกันดี อยู่พร้อมหน้ากัน รองลงมาคือ ความสัมพันธ์ในลักษณะขัดแย้งกันบ้างบางครั้ง แต่ก็ยังรักกันดี พ่อแม่/ผู้ปกครองเอาใจใส่ลูก ๆ บ้าง ๆ

อาชีพของบิดามารดา พบว่า 3 อันดับแรกของบิดามีอาชีพ รับจ้าง ค้าขาย และอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ นักธุรกิจ รัฐวิสาหกิจ ขายเป็นโหล่รถยนต์ รับเหมาก่อสร้าง ครูสอนศาสนา พนักงานส่งเอกสาร พนักงานรัฐวิสาหกิจ ธุรกิจบ้านเช่า และ อาชีพ 3 อันดับแรกของมารดา คือ แม่บ้าน รับจ้าง และรับราชการ ตามลำดับ

การใช้เวลาว่าง พบว่า 3 อันดับแรกของกิจกรรมที่เยาวชนทำในเวลาว่าง คือ 1.อ่านหนังสือ 2.ดูโทรทัศน์ และ 3.ช่วยที่บ้านทำงาน กิจกรรมที่เยาวชนนิยมทำน้อยที่สุดคือ การเล่นดนตรี

### 1.3 ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก (Pre - test)

ระดับความรู้เรื่องสิทธิเด็กก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก พบว่า เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก ก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก โดยเฉลี่ย 11.05 คะแนน กล่าวคือเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กในระดับปานกลาง

### 1.4 ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก หลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก (Post - Test)

ระดับความรู้เรื่องสิทธิเด็กหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก พบว่า เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก หลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก โดยเฉลี่ย 17.47 คะแนน กล่าวคือ เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กในระดับสูง

### 1.5 ทักษะคิดต่อสิทธิเด็ก ก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก (Pre - test)

ทักษะคิดต่อสิทธิเด็กก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก พบว่าเยาวชนมีทักษะคิดต่อสิทธิเด็กก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กโดยเฉลี่ย 3.81 กล่าวคือเยาวชนมีทักษะคิดเชิงบวก ต่อสิทธิเด็ก

### 1.6 ทักษะคิดต่อสิทธิเด็กหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก (Post - Test)

ทักษะคิดต่อสิทธิเด็กหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก พบว่า เยาวชนมีทักษะคิดต่อสิทธิเด็กหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กโดยเฉลี่ย 3.80 กล่าวคือ เยาวชนมีทักษะคิดเชิงบวก ต่อสิทธิเด็ก

### 1.7 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็ก

ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็กจากสื่อมวลชน พบว่า การเปิดรับข่าวสารจาก โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มีความบ่อยครั้งอยู่ในระดับสูง ส่วนวิทยุและนิตยสารมีการเปิดรับในระดับปานกลาง โดยพบว่าสื่อที่เยาวชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็กบ่อยครั้งที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และนิตยสาร ตามลำดับ

ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็กจากสื่อเฉพาะกิจ ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา พบว่า เยาวชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็กจากสื่อแผ่นพับ /ใบปลิว ไปสเตอร์

คัทเฮ้าท์ อินเทอร์เน็ต และนิทรรศการ ในระดับปานกลาง ส่วนการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็ก บ่อยที่สุด ได้แก่ คัทเฮ้าท์

ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็กจากสื่อบุคคล พบว่า เยาวชนมีการ เปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล โดยครูและคนรู้จักอยู่ในระดับสูง การเปิดรับข่าวสารจาก บิดามารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง และการเปิดรับข่าวสารจาก แฟน/คนรัก เจ้าหน้าที่จาก หน่วยงานเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และพระสงฆ์ อยู่ในระดับต่ำ โดยพบว่าสื่อบุคคลที่เยาวชนมีการเปิดรับ ข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็กบ่อยครั้งที่สุด ได้แก่ ครูอาจารย์ รองลงมาคือ คนรู้จัก บิดามารดา และ เพื่อน ตามลำดับ

การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กจากสื่อต่าง ๆ พบว่า เยาวชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กจากสื่อ โทรทัศน์ ในระดับสูง ทั้งนี้การรับรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก จาก วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือคู่มือ เกี่ยวกับเด็ก บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อน ครู/ อาจารย์ อยู่ในระดับปานกลาง และการรับรู้เกี่ยวกับ สิทธิเด็กจาก แผ่นพับ/ใบปลิว ไปสเตอร์ คัทเฮ้าท์ นิทรรศการ การจัดอบรมหรือเข้าค่าย อินเทอร์เน็ต แฟน / คนรัก เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และพระสงฆ์ อยู่ในระดับต่ำ โดยพบว่า เยาวชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กผ่านสื่อมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ โทรทัศน์ รองลงมาคือ บิดา มารดาและครู/อาจารย์ตามลำดับ

## 2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนมีความรู้เรื่องสิทธิเด็กเพิ่มขึ้น

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 : เป็นไปตามสมมติฐาน

ผลการทดสอบความแตกต่างของระดับความรู้เรื่องสิทธิเด็ก เปรียบเทียบก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก แสดงให้เห็นว่า ภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนมีความรู้เรื่องสิทธิเด็กเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 2 ภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนมีทัศนคติต่อสิทธิเด็กดีขึ้น

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 : ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ผลการทดสอบความแตกต่างของทัศนคติต่อสิทธิเด็ก เปรียบเทียบก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก แสดงให้เห็นว่า ภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนมีทัศนคติต่อสิทธิเด็กที่ไม่แตกต่างจากช่วงก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

## อภิปรายผลการวิจัย

### ส่วนที่ 1

สมมติฐานที่ 1 ภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนมีความรู้เรื่องสิทธิเด็กเพิ่มขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก เยาวชนมีระดับความรู้เรื่องสิทธิเด็กเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 โดยภายหลังจากการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 11.05 เป็น 17.47 (ตารางที่ 15) แสดงว่า การถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ทำให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โมเวนและ ไมเนอร์ (Mowen and Miner, 1998:106 อ้างในมรรดา เจริญทวีทรัพย์, 2545) กล่าวว่า ความรู้ของบุคคล คือ จำนวนของประสบการณ์ (Experience) และข้อมูล (Information) ที่บุคคลมีเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะทั้งนี้เมื่อความรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้บุคคลมีมุมมองเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากขึ้น และจำแนกความแตกต่างของสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ส (Rogers, 1978) ที่อธิบายว่า บุคคลส่วนมาก จะได้รับความรู้ผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองสิ่งเร้า ในที่นี้สิ่งเร้า คือข่าวสาร ข้อมูล เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก เช่นกันกับที่ สุรพงษ์ ไชยชนะเสถียร (2533:120-121) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึงการรับรู้เบื้องต้นซึ่งบุคคลส่วนมาก จะได้รับรู้ผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (S-R) ข่าวสารก็ถือเป็นสิ่งเร้าอย่างหนึ่ง ดังนั้นการเปิดรับข่าวสารจากทั้งสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจจึงทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้อย่างเข้าใจได้ รวมทั้งสอดคล้องกับ ประมะ สตะเวทิน (2538:99) ที่ว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ผู้รับสารจะได้รับความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง ในที่นี้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กจัดเป็นสื่อเฉพาะกิจ เมื่อเยาวชนมีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก จึงทำให้ได้รับความรู้เรื่องสิทธิเด็ก

ผลการทดสอบสมมติฐานนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พจนา วาสีรัตน์ (2536) เรื่อง ประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์โครงการซิงค์เฮิร์ธในการให้ความรู้ และทัศนคติ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งสรุปได้ว่า ภายหลังจากการเผยแพร่เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์โครงการซิงค์เฮิร์ธแล้ว นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในระดับความรู้เพิ่มขึ้น, สอดคล้องกับงานวิจัยของคมกริช ทักษิणा (2540) เรื่อง พฤติกรรมการใช้อินเตอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย พบว่า หลังการใช้อินเตอร์เน็ตแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เพิ่มมากขึ้นและกว้างขวางขึ้น, สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพร มงคลชาติ (2544) เรื่อง ประสิทธิภาพของโครงการชุดเยาวชนต่อต้านยาเสพติด พบว่า นักเรียนมีระดับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้น ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการชุดเยาวชนต่อต้านยาเสพติดสัญจร, สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิดา จานาญมนต์ (2539) เรื่อง ประสิทธิภาพของรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” ในด้านความรู้และทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็ก พบว่า ภายหลังรับชมรายการ “ทุ่งแสงตะวัน” นักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและนักเรียนในเขตชนบท มีระดับความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่ม

ขึ้นทั้ง 2 กลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของวัญวิทย์ วชิรยณเสถียร (2541) เรื่องประสิทธิผลของโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” ที่มีค่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการเปิดรับโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการ “โรงเรียนสีขาว” มีความสัมพันธ์กับความรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

การจัดสัมมนาอบรมเรื่องสิทธิเด็กโดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก มีวัตถุประสงค์คือให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็กโดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมที่สนุกสนานและสามารถปรับเปลี่ยนตามระดับพัฒนาการของกลุ่มเป้าหมาย ในส่วนของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการสัมมนาอบรมเรื่องสิทธิเด็ก อาทิ เช่น การเล่นเกมส์ กิจกรรมคุณภาพเล่าเรื่องและบอกประเภทของสิทธิเด็ก, กิจกรรมแบ่งกลุ่มเขียนเสียงสัตว์, กิจกรรมการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัวที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ, กิจกรรมการจำแนกประเภทของสิทธิเด็กโดยใช้สื่อแผ่นภาพ, กิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาท (Role Play) ตามประเภทของสิทธิเด็ก ก็ล้วนแต่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กที่เป็นไปอย่างเจาะจง อีกทั้งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ยังได้สอดแทรกสาระบันเทิงควบคู่กับการนำเสนอไปด้วย นอกจากนี้เยาวชนจะได้รับสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กโดยตรงแล้ว เยาวชนยังได้รับความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับการร่วมกิจกรรมด้วย และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการสัมมนาอบรมเรื่องสิทธิเด็ก ได้กระทำในรูปแบบที่มีลักษณะง่าย ๆ ต่อการทำความเข้าใจ ทำให้เยาวชนไม่จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการรับข่าวสารมากนัก อันส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การสื่อสารจะได้ผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าจะมีความเข้าใจในตัวสื่อแผ่นภาพ สัญลักษณ์ เนื้อหาสาระ ธรรมชาติของการสื่อสารแค่ไหน จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก มีส่วนทำให้เยาวชนมีระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กเพิ่มมากขึ้น

**สมมติฐานที่ 2** ภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนมีทัศนคติต่อสิทธิเด็กดีขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่าผลการทดสอบความแตกต่างของทัศนคติต่อสิทธิเด็ก เปรียบเทียบก่อนและหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก แสดงให้เห็นว่า ภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนมีทัศนคติต่อสิทธิเด็กที่ไม่แตกต่างจากช่วงก่อนการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

ผลการทดสอบสมมติฐานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ปาลศรี ( 2538 ) เรื่องพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างประหยัด ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะ,สอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา คงรุ่งโรจน์ ( 2543 ) เรื่องการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับมาตรา 40 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ของบุคลากรในองค์กรที่ดำเนินธุรกิจด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม พบว่าความรู้เกี่ยวกับมาตรา 40 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะ,สอดคล้องกับงานวิจัยของกรรทอง เพ็ชรวงษ์ ( 2544 ) เรื่องประสิทธิผลของสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อโน้มน้าวใจบุคลากรภาครัฐและเอกชนให้มาบริจจาคโลหิต พบว่าความรู้เรื่องการบริจจาคโลหิตไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะในการบริจจาคโลหิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธนิภา ศรีไสย์ ( 2544 ) เรื่องการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และความต้องการออกนอกระบบราชการของอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่าความรู้เรื่องการออกนอกระบบราชการของอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะ ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ตรงที่ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

สำหรับเหตุผลที่ทำให้ได้ผลการวิจัยเช่นนี้ อาจอธิบายได้โดยใช้แนวคิดเรื่ององค์ประกอบของทัศนคติของ แฮร์รี ซี ทริแอนดิส ( Harry C. Triandis,1971) ที่ว่า ทัศนคติประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจและความชอบพอ หรือส่วนของความรู้สึก ซึ่งความรู้นี้เป็นเพียงแค่องค์ประกอบหนึ่งของทัศนคติเท่านั้น ดังนั้นการที่เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก ก็ไม่จำเป็นเสมอไปที่จะต้องมีความรู้ที่ดีหรือไม่ดีต่อสิทธิเด็ก อาจขึ้นอยู่กับความชอบ-ไม่ชอบ และการประเมินข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ของเยาวชนที่มีต่อเรื่องสิทธิเด็กด้วย ซึ่งตรงกับแนวคิดเรื่อง ทัศนคติและการเลือกเฟ้นสิ่งที่รับเข้ามาของธงชัย สันติวงษ์ (2540) (อ้างในสุทธนิภา ศรีไสย์ ,2544) ที่ว่าข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ทั้งหมดก็มีไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้เสมอไป ทั้งนี้เพราะกระบวนการเปรียบเทียบและการคิดวิเคราะห์ของคน คนทุกคนมักจะสามารถในการกรองหรือเลือกเฟ้นสิ่งที่รับเข้ามาโดยข้อมูลที่เข้ากัน ไม่ได้กับความชอบหรือทัศนคติเดิม ย่อมถูกละเว้นหรือกรองออกไปเสมอ

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่อาจทำให้ทัศนคติไม่เปลี่ยนแปลง ก็คือ ทัศนคติของบุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะมีความคงทนพอสมควร แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยอาจต้องใช้เวลา แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวัดทัศนคติของเยาวชนก่อนและหลังการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กโดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก โดยช่วงเวลาห่างกันแค่ 8 ชั่วโมง จึงเป็นไปได้ว่าทัศนคติยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่เราไปวัดผลทันที ทำให้ค่าเฉลี่ยที่ออกมาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 รวมทั้งเมื่อพิจารณาในแง่ที่ว่างานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง



(experimental research) ซึ่งปรีชาต สถาปิตานนท์ (2545) กล่าวไว้ว่า ในการวิจัยเชิงทดลองนั้นเราไม่อาจกล่าวได้อย่างชัดเจน 100 เปอร์เซ็นต์ว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดจากการทดลองเพียงอย่างเดียว หรือเกิดจากปัจจัยอื่นๆแทรกเข้ามา เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเกิดจากช่วงเวลา que เพิ่มขึ้น หรือจากประสบการณ์ของผู้ถูกวิจัย หรือจากการเรียนรู้ข้อมูลจากการวัดในครั้งแรก หรือจากการรับรู้ข้อมูลอื่นๆ ในขณะที่ทำการทดลอง ข้อคิดและข้อคำนึงในการดำเนินการวิจัยเชิงทดลองนั้น ผู้วิจัยจะต้องพิสูจน์ประเด็นต่างๆ 3 ประการ คือ 1.) การพิสูจน์ว่าตัวแปรต้นเกิดขึ้นก่อนตัวแปรตาม ถ้าเราไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตัวแปรต้นเกิดขึ้นก่อนตัวแปรตาม เราก็ไม่สามารถอ้างได้ว่าตัวแปรต้นเป็นเหตุ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม 2.) การพิสูจน์ว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันในเชิงหลักการและในสภาพความเป็นจริง ในกรณีที่ตัวแปรทั้งคู่ไม่มีความสัมพันธ์กัน เราไม่สามารถพิสูจน์หรือกล่าวอ้างได้ว่าตัวแปรใดเป็นสาเหตุ หรือเป็นผล 3.) การพิสูจน์ว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามต้องเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นเนื่องจากตัวแปรอื่น โดยผู้วิจัยจำเป็นต้องระวังไม่ให้ปัจจัยภายนอก หรือตัวแปรแทรก เข้ามามีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ดังนั้นผลการวิจัยที่ออกมา อาจเป็นผลมาจากความบกพร่องในประเด็นใดประเด็นหนึ่งใน 3 ประเด็นนี้ก็เป็นได้

นอกจากนี้ การที่ระดับทัศนคติของเยาวชนไม่เปลี่ยนแปลงภายหลังได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ เยาวชนที่ร่วมเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เป็นเยาวชนในโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและภาวะผู้นำเยาวชนต่อต้านยาเสพติด เยาวชนเหล่านี้ มีลักษณะเป็นแกนนำ กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความคิดความอ่าน มีความสนใจ ติดตามเรื่องราวต่างๆในสังคม เข้าร่วมในกิจกรรมในสังคม ก่อนข้างมากกว่าเยาวชนทั่วไป รวมทั้งพวกเขาได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ภาวะผู้นำ และได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องราวต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชนมาแล้ว เมื่อพิจารณาถึงระดับทัศนคติของเยาวชนก่อนเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก และภายหลังการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กนั้น พบว่ามีระดับทัศนคติอยู่ในระดับสูง ( ค่าเฉลี่ย 3.8 ) โดยที่ค่าเฉลี่ยของทัศนคติก่อนและหลังการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก แตกต่างกันแค่ 0.01 ( ก่อน 3.81 หลัง 3.80 ) จึงเป็นไปได้ว่าการที่ทัศนคติไม่เปลี่ยนแปลง เป็นเพราะทัศนคติเดิมอยู่ในระดับที่เหมาะสม หรือมีทัศนคติในเชิงบวกต่อเรื่องสิทธิเด็กอยู่แล้ว

ผลการทดสอบสมมติฐานไม่สอดคล้องกับแนวคิดของสุรพงษ์ โสภนะเสถียร (2533) ที่ว่าความรู้มีผลในการสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) เช่น การเผยแพร่ข่าวสาร สารที่ให้ความรู้ จะช่วยสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการเผยแพร่ข่าวสารนั้น ๆ นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า ถ้าความรู้ความเข้าใจเปลี่ยนแปลง ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบด้านความรู้ความ

เข้าใจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ส ( 1970) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องนั้นๆ และความรู้ความเข้าใจก็จะทำให้เกิดทัศนคติต่อเรื่องนั้นๆ รวมทั้งไม่สอดคล้องกับซิมบาร์โดและเอบบิ้นสัน (Zimbardo and Ebbason, 1977) ที่ว่า การทำให้บุคคลยอมรับหรือปฏิบัติต่อสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติก่อน โดยการให้ความรู้

ทั้งนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จูثرนา แสงอร่าม (2542) เรื่องการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการน้ำประปาดื่มได้ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการบริโภคน้ำดื่มของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับน้ำประปาดื่มได้ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการบริโภคน้ำประปา และงานวิจัยของ สิริสิริ มงคลชาติ ( 2544 ) เรื่องประสิทธิผลของโครงการชุดเยาวชนต่อต้านยาเสพติด ที่พบว่าภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการชุดเยาวชนต่อต้านยาเสพติดสัญจร นักเรียนมีระดับทัศนคติที่เหมาะสมต่อยาเสพติดเพิ่มขึ้น

## ส่วนที่ 2

### สรุปผลการวิจัยจากการจัดกลุ่มสนทนา ( focus group interviews )

การจัดกลุ่มสนทนา ( focus group interviews) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อการให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็กแก่เยาวชน โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเยาวชนออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน โดยมีประเด็นคำถามสำหรับการสนทนาดังนี้

- ท่านได้รับอะไรบ้างจากการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก
- หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กแล้ว ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กเพียงใด และเพราะเหตุผลใด
- หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กแล้ว ถ้ามีเพื่อนหรือคนรอบข้างสงสัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก ท่านสามารถอธิบายให้เพื่อนเข้าใจได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กแล้ว ท่านรู้สึกเห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตนเองและผู้อื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ท่านชอบเกมส์ และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กหรือไม่ อย่างไร
- ถ้าจะให้ความรู้เรื่องอื่นต่อไปในภายหน้า เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน โดยทำเป็นเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพอีก ท่านจะมาร่วมกิจกรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามประเด็นคำถามที่วางไว้ ดังนี้

“ท่านได้รับอะไรบ้างจากการรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่มพบว่า หลังจากเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนได้รับสิ่งต่างๆดังต่อไปนี้คือ

### 1. ได้ความรู้

เยาวชนที่เข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กบางคนมีความรู้เรื่องสิทธิเด็กมาแล้วบ้าง บางคนไม่เคยรู้เรื่องสิทธิเด็กมาก่อน ภายหลังจากเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กแล้วนั้น พบว่าเยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กมากขึ้นชัดเจน ละเอียด จากการฟังวิทยากรบรรยาย และจากการที่มีรูปภาพประกอบ

### 2. ได้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

เยาวชนที่เข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กกล่าวว่าได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเล่นเกมและกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

### 3. ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ

เยาวชนที่เข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพ สิทธิเด็กบางคนกล่าวว่ากล่าวได้ว่าได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากการมาอบรมครั้งนี้

### 4. ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

เยาวชนที่เข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพ สิทธิเด็กบางคนกล่าวว่ากล่าวได้ว่าสิ่งที่ได้จาก การมาอบรมครั้งนี้ นอกเหนือไปจาก ความรู้ ความสนุกสนาน และประสบการณ์ใหม่ๆ แล้วนั้น ยังได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอีกด้วย ซึ่งทำให้ เยาวชนเหล่านี้รู้สึกว่าตน ได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน

“หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก แล้ว ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กเพียงใด และเพราะเหตุผลใด”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม พบว่า หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์ และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กแล้วนั้น เยาวชนส่วนใหญ่ตอบว่า สามารถเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กเพิ่มขึ้นมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

#### 1. บางเรื่องไม่เคยรู้มาก่อนเลย หลังจากเข้ารับการอบรมทำให้รู้และ เข้าใจมากขึ้น

เยาวชนบางคนกล่าวว่า ไม่เคยรู้ หรือเข้าใจบางประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กมาก่อน การ มาเข้ารับการอบรมในวันนี้ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเหล่านั้น

#### 2. บางเรื่องเคยรู้มาแล้วบ้าง หลังจากเข้ารับการอบรมแล้วทำให้เข้าใจชัดเจนขึ้นมาก

เยาวชนบางคนเคยรู้เรื่องสิทธิเด็กมาบ้างอย่างกว้างๆ ไม่ชัดเจนเจาะลึก การมาอบรมวันนี้ ทำให้ได้รู้มากขึ้น ละเอียดขึ้น

### 3. วิทยากรบรรยายได้เข้าใจ

เขาวชนกล่าวว่าสามารถรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กดีขึ้น จากการบรรยาย การยกตัวอย่าง ประกอบ และการตอบคำถาม ของวิทยากร เขาวชนรู้สึกว่าการที่วิทยากรเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับ สิทธิเด็กโดยตรงนั้น ทำให้เขาวชน ได้รับความรู้ที่ละเอียดและชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ

### 4. เข้าใจมากขึ้นเมื่อมีการใช้สื่อแผ่นภาพประกอบคำบรรยาย

เขาวชนส่วนใหญ่ตอบว่าสามารถเข้าใจสิทธิเด็กประการต่างๆมากขึ้นและชัดเจนขึ้น เมื่อ วิทยากร ได้ใช้สื่อแผ่นภาพมาประกอบการบรรยาย ภาพประกอบในสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กทำให้เข้าใจ ในเรื่องสิทธิประการต่างๆของเด็ก มากกว่าการฟังวิทยากรบรรยายเพียงอย่างเดียว เพราะเป็น นามธรรม มองไม่เห็นภาพ รวมทั้งการได้เห็นภาพประกอบ ทำให้เกิดความสนใจ อยากรู้ว่าเนื้อหา สารคืออะไร

แต่อย่างไรก็ตาม เขาวชนก็ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาพประกอบในสื่อแผ่น ภาพ ดังนี้

#### บางภาพยังสื่อไม่ชัดเจน ตีความได้หลายอย่าง

เขาวชนบางคนกล่าวว่า ภาพประกอบในสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กบางภาพยังมีความ ไม่ชัดเจนว่า อยู่ในสิทธิประเภทใด ใน 4 ประเภท ต่อไปนี้

1. การมีชีวิต (Survival) หมายถึง เด็กมีสิทธิที่จะมีชีวิตรอด โดยผู้ใหญ่ต้องดูแล ให้ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
2. การพัฒนา (Development) หมายถึง การให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ เพื่อที่จะ พัฒนาศาสนาความสามารถของตนถึงขีดสุด
3. การคุ้มครอง (Protection) หมายถึง เด็กมีสิทธิที่จะปลอดภัยจากการถูกกดขี่ข่ม เหง การถูกรังแก การถูกทอดทิ้ง และการถูกเอาเปรียบทุกรูปแบบ
4. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การให้เด็กได้มีส่วนร่วมในชุมชน และประเทศของตนเอง

ภาพบางภาพสามารถตีความได้หลายอย่าง คลุมเครือ ทำให้ไม่สามารถบ่งชี้ลงไปได้ ชัดเจนว่าอยู่ในสิทธิประเภทใด

“หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก แล้ว ถ้ามีเพื่อนหรือคนรอบข้างสงสัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก ท่านสามารถอธิบายให้เพื่อนหรือคนรอบข้างเข้าใจได้หรือไม่ เพราะเหตุใด”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม พบว่า หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กแล้วนั้น เยาวชนส่วนใหญ่ตอบว่า หากเพื่อนหรือคนรอบข้างสงสัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก พวกเขาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมครั้งนี้ไปอธิบายให้เพื่อนหรือคนรอบข้างเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

### 1. มั่นใจว่าอธิบายได้ เพราะตนเองมีความรู้เข้าใจเรื่องสิทธิเด็กดีขึ้น

เยาวชนกล่าวว่า หากเพื่อนหรือคนรอบข้างสงสัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก พวกเขาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมครั้งนี้ไปอธิบายให้เพื่อนหรือคนรอบข้างเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กได้ เนื่องจากหลังเข้ารับการอบรม เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กดีขึ้น จึงเกิดความมั่นใจว่าสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปอธิบายให้คนรอบข้างฟังได้

### 2. ใช้สื่อแผ่นภาพ หรือยกตัวอย่างประสบการณ์ประกอบการอธิบาย

เยาวชนบางคนกล่าวว่า หากเพื่อนหรือคนรอบข้างสงสัยเกี่ยวกับสิทธิเด็ก พวกเขาสามารถอธิบายได้ เพราะถ้าอธิบายด้วยคำพูดไม่ละเอียด หรือผู้ฟังไม่เข้าใจ ก็สามารถใช้อุปกรณ์ภาพเข้าไปช่วยในการอธิบายทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งจะใช้วิธีการยกตัวอย่างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับภาพประกอบในสื่อแผ่นภาพให้เพื่อนหรือคนรอบข้างฟัง

“หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก แล้ว ท่านรู้สึกเห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตนเองและผู้อื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม พบว่า หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กแล้วนั้น เยาวชนตอบว่า เห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตนและของผู้อื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

### 1. ปกป้องตนเองได้

เขาวชนรู้สึกรู้สึกเห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตน และผู้อื่น เพื่อที่เด็กจะสามารถปกป้องตนเองจากการถูกทำร้าย ความรุนแรง และการถูกละเมิดในด้านต่างๆ ได้

### 2. มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น

เขาวชนรู้สึกรู้สึกเห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตน และผู้อื่น เพราะเด็กก็มีสิทธิเป็นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ก็ไม่ควรเป็นสิ่งถูกละเลย

### 3. ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมตามสิทธิของตน

เขาวชนรู้สึกรู้สึกเห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตน และผู้อื่น เพื่อที่เด็กจะได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับสิทธิของตน

### 4. ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

เขาวชนรู้สึกรู้สึกเห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตน และผู้อื่น เพื่อที่เด็กจะได้ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

## “ท่านชอบเกมส์ และกิจกรรมโดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กหรือไม่ อย่างไร”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่มพบว่า เขาวชนชอบเกมส์และกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. กิจกรรมแบ่งกลุ่มเขียนเสียงสัตว์
2. กิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาท
3. กิจกรรมเล่าประสบการณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ
4. กิจกรรมเล่าคุณภาพเล่าเรื่อง และจำแนกประเภทของสิทธิเด็ก

## 5. กิจกรรมการจำแนกประเภทแผ่นภาพตามประเภทสิทธิเด็ก

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 1. กิจกรรมแบ่งกลุ่มเลียนเสียงสัตว์

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า กิจกรรมที่เยาวชนชอบมากที่สุดคือ กิจกรรมแบ่งกลุ่มเลียนเสียงสัตว์ เพราะตลก สนุก ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น มีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ทำให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีความสามัคคี ร่วมมือกัน ได้รู้จักกันมากขึ้น

### 2. กิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาท (Role Play)

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนชอบกิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาทเป็นอันดับสอง เพราะสนุกสนาน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้รู้จักเพื่อนเพิ่มมากขึ้น ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ช่วยกันคิดช่วยกันทำ สร้างความสามัคคี รวมทั้งการแสดงละครทำให้ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กมากขึ้น เพราะได้ปฏิบัติจริงจากการแสดงละคร และจากการชมกลุ่มอื่นแสดง รวมทั้งทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น

### 3. กิจกรรมเล่าประสบการณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนชอบกิจกรรมเล่าประสบการณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ เป็นอันดับสาม เหตุผลที่ชอบเพราะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงของแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันไป ทำให้ได้มุมมองใหม่ๆจากประสบการณ์ของคนแต่ละคน ได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง จากการออกมาเล่าเหตุการณ์หรือเรื่องจริง ได้รู้จักกันมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจความรู้เรื่องสิทธิเด็กมากขึ้น ว่าแต่ละเรื่องราวที่แต่ละคนประสบมา สามารถโยงเข้ากับประเภทของสิทธิเด็กในข้อใด

### 4. กิจกรรมดูภาพเล่าเรื่อง และจำแนกประเภทสิทธิเด็ก

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า เยาวชนชอบกิจกรรมดูภาพเล่าเรื่องและจำแนกประเภทของสิทธิเด็ก เป็นอันดับสี่ เหตุผลที่ชอบเพราะเป็นการฝึกฝนให้รู้จักตีความจากภาพที่เห็น รู้ว่าภาพใด



อยู่ประเภทใด เรื่องใดอยู่ในเหตุการณ์ใดทำให้ได้คิด วิเคราะห์ แบ่งประเภท เป็นตัวทดสอบว่ารู้และเข้าใจในเรื่องที่สัมมนาไปแล้วมากนักน้อยเพียงใด

### 5. กิจกรรมการจำแนกประเภทแผ่นภาพตามประเภทสิทธิเด็ก

ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า เยาวชนชอบกิจกรรมการจำแนกประเภทแผ่นภาพตามประเภทสิทธิเด็ก เป็นอันดับที่ห้า เหตุผลที่ชอบเพราะได้ฝึกฝนทักษะการคิด การวิเคราะห์ และการจำแนกประเภท ทำให้เข้าใจเรื่องสิทธิเด็กได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานเพราะทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น

สรุปเหตุผลที่เยาวชนชอบเกมส์และกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม คือ

- สนุกสนาน ไม่เครียด ได้สาระควบคู่ไปกับความบันเทิง
- ได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความสามัคคี ร่วมมือกัน ได้รู้จักกันมากขึ้น
- ได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง
- การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น
- ได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (แสดงบทบาทสมมติ)
- ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้ได้มุมมองใหม่ๆจากประสบการณ์ของคนแต่ละคน
- ได้ฝึกฝนทักษะการตีความจากภาพ
- ได้ฝึกฝนทักษะการคิด การวิเคราะห์ และการจำแนกประเภท

“ถ้าจะให้ความรู้เรื่องอื่นต่อไปในภายหน้า เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน โดยทำเป็นเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพอีก ท่านจะมาร่วมกิจกรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด”

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ตอบว่าจะมาเข้าร่วมกิจกรรมอีก เนื่องจาก การถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบที่ผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้สื่อแผ่นภาพ ทำให้รู้สึกที่สนุก ได้รับสาระควบคู่กับความบันเทิง ไม่เครียด ไม่น่าเบื่อ ไม่เป็นวิชาการมากเกินไป ภาพประกอบในสื่อแผ่นภาพทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ถ่ายทอดได้มากขึ้น การใช้สื่อแผ่นภาพประกอบทำให้การอบรมมีสีสันมากขึ้น ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง เป็นต้น

“ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และ  
กิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม พบว่าเยาวชนมีข้อเสนอแนะให้มีการเพิ่มเกมส์และกิจกรรม  
เพิ่มความบันเทิง เพิ่มเวลา เพิ่มเนื้อหา เพิ่มวิทยากร ควรมีการจัดสัมมนานอกสถานที่ ควรมีการเน้น  
การทำงานเป็นกลุ่มย่อย เยาวชนบางคนเสนอแนะให้มีการปรับปรุงตัวสื่อแผ่นภาพ ในเรื่องของ  
ภาพประกอบบางภาพที่มีความไม่ชัดเจน รวมทั้งเพิ่มขนาดแผ่นภาพ และเพิ่มตัวหนังสือเข้าไปใน  
สื่อแผ่นภาพ

อภิปรายผลการวิจัยจากการจัดกลุ่มสนทนา ( focus group interviews )

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นคำถามที่วางไว้ ดังนี้

“ท่านได้รับอะไรบ้างจากการรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้  
แผ่นภาพสิทธิเด็ก”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่มพบว่าในการมาร่วมเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่าน  
เกมส์และกิจกรรมโดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก เยาวชนได้รับความรู้ ความสนุกสนาน ประสบการณ์  
ใหม่ๆ และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของตนเอง ทั้งนี้เพราะการถ่ายทอดความรู้ครั้งนี้ เป็น  
การสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วม ของเยาวชน วิทยากรได้ถ่ายทอดความรู้โดยใช้การสื่อสารแบบ  
สองทาง (two-way communication) วิลเบอร์ ชรามม์ ( Schramm, 1967 อ้างถึงในณรงค์ สมพงษ์,  
2535 : 26-28) นักการสื่อสารที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่ง ได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการ  
ติดต่อสื่อสาร 7 ประการ ซึ่งเงื่อนไขหนึ่งในนั้นคือการใช้การติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง (two-way  
communication) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าที่ใดก็ตามซึ่งต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง  
ทั้งในทางความรู้ ทักษะหรือพฤติกรรม การใช้การติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางจะมีประสิทธิภาพมาก  
กว่าการติดต่อสื่อสารแบบทางเดียว (one-way communication) การติดต่อสื่อสาร 2 ทางต้องการมี  
ส่วนร่วมของบุคคลทั้งผู้รับและผู้ส่ง และต้องปฏิบัติวิธียะท้อนกลับ (feedback) ในการมาอบรมถ่าย  
ทอดความรู้ครั้งนี้ วิทยากร และเยาวชนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เยาวชนเป็นผู้ร่วมเล่นเกมและ  
กิจกรรมต่างๆ จึงต้องมีสมาธิในการติดตามเกมส์และกิจกรรม โดยตลอด เมื่อสงสัยหรือไม่เข้าใจตรง  
จุดใด ก็สอบถามจากวิทยากร บางครั้งวิทยากรเป็นผู้ตอบคำถามนั้นๆ โดยตรง บางครั้งให้เพื่อนๆ  
ช่วยกันตอบ โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันสรุป จึงทำให้เยาวชนได้

รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมทั้งได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ทำให้ซึมซับความรู้ได้มากขึ้น ทิศนา แคมมณี ( 2522 ) ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจจึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตัวเองนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี การเล่นเกมและกิจกรรม จะเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชน เน้นให้มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพิ่มความสนุกสนานให้กับเยาวชน ให้พวกเขาช่วยกันคิด ร่วมกันทำ ถือเป็น การเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ เยาวพา เดชะคุปต์ ( 2522 ) กล่าวว่า การเรียนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระยะแรกสุด คือ ระยะการมีส่วนร่วม (Participation หรือ Involvement Stage) การเรียนรู้จะเริ่มต้นจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา เร้าใจ ไม่เฉื่อยชา (Active-learning) นอกจากนี้ การเรียนรู้จะเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า และมีความหมาย ต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น ถ้าผู้เรียนเข้ามา มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (Group participation)

**“หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กแล้ว ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กเพียงใด และเพราะเหตุใด”**

ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม พบว่า เยาวชนที่มาเข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กนั้น บางคนไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กมาก่อน บางคนมีความรู้มาบ้างในระดับที่แตกต่างกัน หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กแล้วนั้น เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นว่าตนเข้าใจได้ดีขึ้นหลังจากได้รับการถ่ายทอด ที่เข้าใจดีเนื่องจากสื่อแผ่นภาพมีความชัดเจน รวมทั้งวิทยากรอธิบายได้เข้าใจ โดยมีการสอดแทรกเนื้อหาลงในเกมส์และกิจกรรมต่างๆ เมื่อไม่เข้าใจในจุดใด วิทยากรสามารถอธิบายเพิ่มเติมและยกตัวอย่างทำให้เข้าใจได้อย่างดี การบรรยายของวิทยากร ประกอบกับการใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ทำให้เข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกัน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

โมเวนและไมเนอร์ (Mowen and Miner,1998:106 อ้างในมรรคา เจริญทวีทรัพย์,2545) กล่าวว่า ความรู้ของบุคคล คือจำนวนของประสบการณ์ (Experience) และข้อมูล (Information) ที่บุคคลมีเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะ ทั้งนี้เมื่อความรู้ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้บุคคลมีมุมมองเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากขึ้นและจำแนกความแตกต่างของสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น เมื่อเยาวชนได้รับความรู้เรื่องสิทธิเด็กจากสื่อแผ่นภาพ พวกเขาจึงสามารถเข้าใจและจำแนกได้ถึงสิทธิประการต่างๆ ของเด็กได้มากขึ้น

เยาวชนกล่าวว่าสามารถรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กดีขึ้น จากการบรรยาย การยกตัวอย่าง ประกอบ และการตอบคำถาม ของวิทยากร ซึ่งวิทยากรในที่นี้คือ ดร.พิชญ์คา เตอเยซุซ เจ้าหน้าที่จากองค์การยูนิเซฟประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิเด็กโดยตรง อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท (2542:119-133) กล่าวถึงความสำคัญของผู้ส่งสารไว้ว่า “ผู้ส่งสารมีอิทธิพลอย่างมากในการที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวสาร ด้วยคุณลักษณะของผู้ส่งสารเอง” ความน่าเชื่อถือ (Source Credibility) เป็นคุณลักษณะภายนอกของผู้ส่งสาร ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้รับสาร ความน่าเชื่อถือขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ความสามารถ หรือความชำนาญ (Competence or Expertness) และความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ ผู้รับสารต้องรับรู้ (Perceive) ว่ามีอยู่ในตัวผู้ส่งสาร ความน่าเชื่อถือนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ส่งสารจะประกาศให้ผู้อื่นทราบ แล้วได้รับการยอมรับ หากแต่เป็นสิ่งที่ผู้รับสารมองเห็น รับรู้ และเชื่อ

ฮอฟแลนด์, เจนิส และ เคลลี (Hovland, Janis and Kelly, 1953) กล่าวว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารประกอบด้วยคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expertise) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และความน่าดึงดูดใจ (Attractiveness) ซึ่งจากการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนรู้สึกว่าการที่วิทยากรเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กโดยตรงนั้น ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ที่ละเอียดและชัดเจน มีความน่าเชื่อถือ การที่วิทยากรเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พูดหรือบรรยาย รวมทั้งมีบุคลิกลักษณะที่น่าไว้วางใจ มีการวางตัวที่เป็นกันเอง เป็นผู้ที่เปิดเผย และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้เข้าร่วมการสัมมนาอบรมเรื่องสิทธิเด็กได้ดี สอดคล้องกับที่ รจิตลักษณ์ แสงอุไร (2530: 7) (อ้างในเดชานนท์ มหาภาพ, 254 ) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติ 5 ประการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือ คือ

1. ความสามารถ หรือความรู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องที่จะพูด
2. บุคลิกลักษณะที่น่าไว้วางใจ
3. ความสํารวมในการวางตัว
4. ความเป็นกันเองและเข้ากับผู้อื่นได้ดี
5. ความเปิดเผย

การถ่ายทอดความรู้ การอบรม และปฏิบัติกิจกรรมของวิทยากรนั้นส่วนใหญ่แล้วใช้หลักของการสื่อสาร 2 ทาง คือการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งตรงกับกรกล่าวของ รจิตลักษณ์ แสงอุไร ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสาร ก็คือ ความสัมพันธ์ 2 ทาง ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังนั่นเอง ความสัมพันธ์ที่จะนำไปสู่การยอมรับหรือรับฟังซึ่งกันและกัน ถ้าความสัมพันธ์ไม่ดีก็จะปฏิเสธที่จะมีการสื่อสารกัน ดังนั้น คนเราจะฟังเฉพาะคนที่เราเชื่อถือศรัทธา หรือคนที่เรามี

สัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันเท่านั้น และมีการโต้ตอบซักถามกัน เป็นการสื่อสารกลับด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการที่เยาวชนมีความเชื่อถือในตัววิทยากร ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่พูด รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชนกับวิทยากร เอื้อต่อการรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ทำให้เยาวชนมีความรู้เรื่องสิทธิเด็กดีขึ้น

นอกจากนี้เยาวชนส่วนใหญ่กล่าวว่าสามารถเข้าใจสิทธิเด็กประการต่างๆมากขึ้นและชัดเจนขึ้น เนื่องจากวิทยากรได้ใช้สื่อแผ่นภาพมาประกอบการบรรยาย สื่อแผ่นภาพจัดเป็นสื่อเฉพาะกิจ อาดัมส์ (Adams , 1971) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อเฉพาะกิจไว้ว่า เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการเผยแพร่ข่าวสารและข่าวสาร เพราะสื่อเฉพาะกิจเป็นสื่อที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ การใช้สื่อเฉพาะกิจเป็นการให้ความรู้และข่าวสารที่เป็นเรื่องราวเฉพาะอย่างโดยมีกลุ่มเป้าหมาย (Target Audience) ที่กำหนดไว้แน่นอน การที่เยาวชนรู้และเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กมากขึ้นจากการใช้สื่อแผ่นภาพมาประกอบการบรรยายของวิทยากร สอดคล้องกับที่ ประมะ ทัศเวทิน (2538:99) กล่าวว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อเฉพาะกิจ ผู้รับสารจะได้รับความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเฉพาะเจาะจง

เยาวชนตอบว่าสามารถเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กประการต่างๆมากขึ้นและชัดเจนขึ้น จากภาพประกอบในสื่อแผ่นภาพ เมื่อได้เห็นภาพจะทำให้เข้าใจชัดเจนมากกว่าการฟังวิทยากรบรรยายเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นนามธรรม รวมทั้งการได้เห็นภาพประกอบจากสื่อแผ่นภาพ ทำให้เกิดความสนใจ อยากรู้ว่าเนื้อหาสาระคืออะไร

กรรณิการ์ อัสวครเดชา ( 2544 ) ได้กล่าวถึงการใช้ภาพประกอบในสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ว่า ภาพประกอบ ( Illustrations ) ที่ใช้กันอยู่ประกอบด้วยภาพถ่าย(Photographs) ภาพลายเส้น ( Line Drawings ) ภาพการ์ตูน ( Cartoons ) และแผนภูมิ ( Charts ) โดยที่สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กนั้นใช้ภาพสื่อความหมายมากกว่าข้อความ ดังที่วาสนา จันทรสว่าง ( 2533 อ้างในกรรองทอง เพ็ชรวงศ์ หน้า 253 ) กล่าวว่า โปสเตอร์นั้นมักจะเป็นภาพมากกว่าข้อความ และภาพที่ใช้ควรสื่อสารได้ด้วยตัวเอง คือมองเห็นแล้วเข้าใจว่าต้องการสื่อสารอะไร ภาพประกอบที่ดีในสื่อโปสเตอร์นี้ควรเป็นภาพที่เร้าอารมณ์ แฝงความหมาย และองค์ประกอบสวย แต่ถ้าจะให้เกิดเร้าความอยากรู้กับผู้ที่พบเห็น ภาพที่ใช้ควรก่อให้เกิดคำถามกับผู้พบเห็นว่า “มีอะไรเกิดขึ้นนะ” แล้วผู้ที่พบเห็นจะพยายามหาคำตอบจากภาพนั้นให้ได้

สำหรับสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก มีจุดเด่นตรงที่มีการใช้ภาพการ์ตูนเพื่อสื่อถึงสิทธิประการต่างๆของเด็ก ชวรัตน์ เชิดชัย (2530: 684 อ้างใน ธีระ ัญญาไพบุลย์, 2541:28) กล่าวถึงการ์ตูนว่า เป็น

รูปแบบการสื่อสารด้วยภาพที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใช้ประกอบเนื้อหาที่ไม่สามารถจะ  
ใช้ภาพถ่ายได้โดยตรงปกติ การ์ตูนเป็นผลผลิตอันเกิดจากการเขียนของนักเขียนการ์ตูน ส่วนมาก  
การ์ตูนจึงเป็นเพียงภาพหยาบ ๆ มีรายละเอียดน้อย เป็นการแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์หรือจำลอง  
บุคลิกลักษณะของบุคคล สิ่งขิง หรือเหตุการณ์ที่รู้จักกันอยู่แล้ว ปกติข่าวสารที่แสดงออกทางการ์ตูน  
มักมีลักษณะกระปรี้กระเปร่า และบางครั้งแม้จะสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจนนักก็ตาม แต่ก็เป็นที่  
จับความสนใจและมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับได้มาก การ์ตูนถูกนำไปใช้ถ่ายทอด  
เนื้อหา ข้อมูลได้แทบทุกชนิด

แรนดัล พี แฮริสัน (Randall P. Harrison ,1981: 31อ้างใน ชีระ ัญญไพบูลย์, 2541:2) นักวิชา  
การด้านการสื่อสารและนักเขียนการ์ตูนได้พิจารณาการ์ตูนในแง่ของการสื่อสารไว้ว่า “การพิจารณา  
ว่าการ์ตูนเป็นการสื่อสาร จะสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นเมื่ออ้างถึงแบบจำลองการสื่อสาร นั่นคือ ภาพ  
การ์ตูนเป็นข่าวสาร (Message) ซึ่งอธิบายได้ในลักษณะของรหัส (Code) เนื้อหา (Content) และความ  
ซับซ้อน (Complexity) ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทของการสื่อสารขนาดใหญ่ ภายในโครงสร้างนี้เราจะมอง  
เห็นนักเขียนการ์ตูนและพลังทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการผลิตผลงานการ์ตูน หรือช่องทางการถ่าย  
ทอดการ์ตูน และเรายังอาจศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสารและผลสะท้อนกลับ (Feedback) ที่มีอิทธิพลต่อ  
การผลิตผลงานการ์ตูนต่อไปด้วย

ในสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ได้ใช้ภาพการ์ตูนเป็นข่าวสาร (Message) และใช้แผ่นภาพเป็นสื่อ  
(Channels) ซึ่งการออกแบบสารประเภทนี้ ผู้สื่อสารควรมีความรู้ ความเข้าใจถึงคุณลักษณะของ  
สารที่ส่ง ไปยังผู้รับสาร ซึ่งความหมายของสาร หมายถึงสิ่งที่ผู้ส่งสารส่งให้ผู้รับสาร โดยสารจะเป็น  
ตัวแทนของความคิดที่ส่งผ่านไปตามสื่อ และไปกระตุ้นให้เกิดความหมายแก่ผู้รับ ไม่ว่าจะคำ  
พูด การเขียนภาพ เสียงเพลงนับเป็นสารทั้งสิ้น ซึ่งสารที่ดีจะต้องเป็นสารที่เรียกร้องความสนใจ  
(Attention) ทำให้เกิดประสบการณ์ร่วมกัน (Common Experience) และสารนั้นต้องตรงตามความ  
ต้องการของผู้รับสารด้วย (วิรุฬห์ ธิลาพฤทธิ, 2531 : 35- 36) การใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม  
จะทำให้การสื่อสารบรรลุประสิทธิผล เพราะช่องทางการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับผู้รับสารใน  
การเลือกจดจำ การใช้ช่องทางการสื่อสารกับผลสัมฤทธิ์ในการสื่อสารมักไปด้วยกัน และวิธี  
การสื่อสารที่ดีมักจะชักจูงใจผู้รับสาร ได้ดีด้วย (พรสิทธิ์ พัฒนานุรักษ์, 2531)

แต่อย่างไรก็ตาม มีเยาวชนบางส่วนได้เสนอความคิดเห็นว่าภาพที่ใช้ประกอบบางภาพนั้น  
ยังสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจนว่าเป็นสิทธิประเภทใด ใน 4 ประเภทต่อไปนี้

1. การมีชีวิต (Survival) หมายถึง เด็กมีสิทธิที่จะมีชีวิตรอด โดยผู้ใหญ่ต้องดูแล  
ให้ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

2. การพัฒนา (Development) หมายถึง การให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ เพื่อที่จะพัฒนาความสามารถของคนถึงขีดสุด
3. การคุ้มครอง (Protection) หมายถึง เด็กมีสิทธิที่จะปลอดภัยจากการถูกกดขี่ข่มเหง การถูกรังแก การถูกทอดทิ้ง และการถูกเอาเปรียบทุกรูปแบบ
4. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การให้เด็กได้มีส่วนร่วมในชุมชนและประเทศของตนเอง

ภาพบางภาพตีความได้หลายอย่าง ก่อให้เกิดความเข้าใจที่กำกวม นอกจากนี้เยาวชนบางส่วนเสนอความคิดว่าควรจะทำรูปภาพให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เทรดเวลล์ ( Treadwell,2543 อ้างใน กรองทอง เพ็ชรวงศ์ หน้า 253 ) ให้แนวคิดที่ว่า รูปภาพที่ดีจะบอกเรื่องราวที่ชัดเจน แต่ภาพที่ใช้ต้องมีคุณภาพที่ดี พิมพ์อย่างดีเพื่อถ่ายถอดอารมณ์จากภาพให้เห็นชัดเจน ข้อสำคัญควรจะใช้รูปภาพประกอบที่ใหญ่ เพื่อดึงดูสายตา และที่สำคัญคือภาพที่ใหญ่แสดงถึงเรื่องราวที่สำคัญในภาพนั้น ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงภาพประกอบบางภาพในสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ให้มีความชัดเจนมากขึ้น

**“หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กแล้ว ถ้ามีเพื่อนหรือคนรอบข้างสงสัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก ท่านสามารถอธิบายให้เพื่อนหรือคนรอบข้างเข้าใจได้หรือไม่ เพราะเหตุใด”**

จากผลการจัดกลุ่มสนทนาพบว่า เยาวชนตอบว่าหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กแล้ว ถ้ามีเพื่อนหรือคนรอบข้างสงสัยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก ก็จะสามารถอธิบายให้เพื่อนเข้าใจได้ โดยที่จะอธิบายด้วยคำพูด และถ้าอธิบายด้วยคำพูดไม่ละเอียด หรือไม่เข้าใจ สามารถใช้สื่อแผ่นภาพเข้าไปช่วยในการอธิบายทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น หรืออาจจะใช้วิธียกตัวอย่างประสบการณ์ และเอาสื่อ ไปให้เพื่อนดูประกอบกัน

เห็นได้ว่าเยาวชนตอบว่าตนสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ตนได้รับจากการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบวิธีการนำเสนอ ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ( Sender ) ต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะเยาวชนมีระดับความรู้เพิ่มขึ้นหลังจากการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก ซึ่งแพทริค เมียร์ดิท (Patrick Meredith,1961) กล่าวไว้ว่า ความรู้ มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือความเข้าใจ (Understanding) และการคงอยู่ (Retaining) ซึ่งรวมองค์ประกอบทั้ง 2 แล้ว มีความหมายถึง ความสามารถจดจำได้ในบางสิ่งบางอย่างที่เราทำความเข้าใจแล้ว เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิเด็ก รวมทั้งจดจำได้ จึงตอบว่าตนสามารถนำไปถ่ายทอดต่อให้เพื่อนๆฟังได้ สอดคล้องกับที่ เบนจามิน เอส. บลูม

(Benjamin S. Bloom, 1967:27) กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงเฉพาะเรื่อง หรือ เรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกถึงวิธี กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ จึงอาจกล่าวได้ว่า หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กแล้ว นั้น เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น และความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น ทำให้เยาวชนสามารถนำไปอธิบายต่อให้เพื่อนๆหรือคนรอบข้างฟังได้

**“หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก แล้ว ท่านรู้สึกเห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรับรู้ถึงสิทธิของตนเองและผู้อื่นหรือไม่ เพราะเหตุใด”**

ผลจากการจัดสนทนากลุ่ม พบว่า หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์ และกิจกรรมโดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กแล้วนั้น เยาวชนตอบว่า เห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรับรู้ถึงสิทธิของคนและของผู้อื่น โดยให้เหตุผลว่า เพื่อที่เด็กจะสามารถปกป้องตนเองจากการถูกทำร้าย ความรุนแรง และการถูกละเมิดในด้านต่างๆได้ เพื่อที่ เด็กจะได้มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น เพื่อที่เด็กจะได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับสิทธิของตน เพื่อเพื่อที่ เด็กจะได้ไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

จากการที่เยาวชนรู้สึกเห็นด้วยกับกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรับรู้ถึงสิทธิของตนและของผู้อื่น นั้น แสดงให้เห็นว่าเยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องสิทธิเด็ก สุชา จันทรเอม (2524) อธิบายว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือ สถานการณ์ต่าง ความรู้สึกหรือท่าทีนี้ จะเป็นไปในทำนองพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ ความรู้สึกเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย โกรธเกลียด รัก ชอบ ไม่ชอบ เป็นองค์ประกอบด้านท่าที ความรู้สึก ( Affective component ) ซึ่งเป็นส่วนประกอบทางอารมณ์ ความรู้สึก จะเป็นตัวเร้าความคิดอีกทอดหนึ่งว่า คนๆนั้นมีความรู้สึกอย่างไร (เทรนคิส, Traindis 1971: 2-3)

นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาได้ถึงเรื่องของเนื้อหาสาร (Message Content) ซึ่งหมายถึง สิ่งที่เป็นเรื่องราวถ่ายทอดความคิดและความต้องการของผู้ส่งสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้น เนื้อหาของสารควรจะต้องมีสาระ มีความหมายเป็นที่น่าสนใจต่อผู้รับสารเสมอ และจะต้องสอดคล้องไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมของผู้รับสาร เพราะหากข่าวสารใดขัดแย้งกับค่านิยม และความเชื่อในสังคมนั้น ผู้รับสารก็อาจปฏิเสธการรับข่าวสาร และไม่ปฏิบัติตามได้ ในทางตรงกันข้าม ผู้รับสารเลือกรับข่าวสารที่คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อเขา เมื่อข่าวสารแสดงถึงการมี



สิทธิประโยชน์ และผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจ ผู้รับสารสนใจและเลือกที่จะเปิดรับ ตลอดจนปฏิบัติตามเนื้อหาในข่าวสารนั้น ในการมาอบรมครั้งนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ซึ่งเยาวชนเห็นว่า เป็นเรื่องราวที่มีประโยชน์ต่อพวกเขา เกี่ยวข้องกับพวกเขาโดยตรง และเป็นเรื่องใกล้ตัว ดังนั้นพวกเขาจึงรู้สึกสนับสนุน เห็นด้วยกับความจำเป็นที่จะต้องทำให้เด็กมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิของตน และของผู้อื่น

### “ท่านชอบเกมส์ และกิจกรรมที่ใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กหรือไม่ อย่างไร”

ผลจากการจัดสนทนากลุ่มพบว่า เยาวชนชอบเกมส์และกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. กิจกรรมแบ่งกลุ่มเลียนเสียงสัตว์
2. กิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาท
3. กิจกรรมเล่าประสบการณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ
4. กิจกรรมเล่ารูปภาพเล่าเรื่อง และจำแนกประเภทของสิทธิเด็ก
5. กิจกรรมการจำแนกประเภทแผ่นภาพตามประเภทสิทธิเด็ก

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### 1. กิจกรรมแบ่งกลุ่มเลียนเสียงสัตว์

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า กิจกรรมที่เยาวชนชอบมากที่สุดคือ กิจกรรมแบ่งกลุ่มเลียนเสียงสัตว์ เหตุผลที่ชอบเพราะตลก สนุก ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้น มีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ทำให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีความสามัคคี ร่วมมือกัน ได้รู้จักกันมากขึ้นจะเห็นได้ว่า เยาวชนชอบความสนุก ความบันเทิง และการทำงานเป็นกลุ่ม

#### 2. กิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาท (Role Play)

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนชอบกิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาทเป็นอันดับสอง เหตุผลที่ชอบเพราะสนุกสนาน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้รู้จักเพื่อนเพิ่มมากขึ้น ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ช่วยกันคิดช่วยกันทำ สร้างความสามัคคี รวมทั้งการแสดงละครทำให้ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็กมากขึ้น เพราะได้ปฏิบัติจริงจากการแสดงละคร และจากการชมกลุ่มอื่นแสดง รวมทั้งทำ

ให้กล้าแสดงออกมากขึ้น จะเห็นได้ว่า เยาวชนชอบการทำงานกลุ่ม ชอบแสดงออก ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมแบบนี้จะทำให้เยาวชนเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

### 3. กิจกรรมเล่าประสบการณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนชอบกิจกรรมเล่าประสบการณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ เป็นอันดับสาม เหตุผลที่ชอบเพราะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงของแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันไป ทำให้ได้มุมมองใหม่ๆจากประสบการณ์ของคนแต่ละคน ได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง จากการออกมาเล่าเหตุการณ์หรือเรื่องจริง ได้รู้จักกันมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจความรู้เรื่องสิทธิเด็กมากขึ้น ว่าแต่ละเรื่องราวที่แต่ละคนประสบมา สามารถโยงเข้ากับประเภทของสิทธิเด็กในข้อใด จะเห็นได้ว่า เยาวชนชอบที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

### 4. กิจกรรมดูภาพเล่าเรื่อง และจำแนกประเภทสิทธิเด็ก

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า เยาวชนชอบกิจกรรมดูภาพเล่าเรื่องและจำแนกประเภทของสิทธิเด็ก เป็นอันดับสี่ เหตุผลที่ชอบเพราะเป็นการฝึกฝนให้รู้จักตีความจากภาพที่เห็น รู้ว่าภาพใดอยู่ประเภทใด เรื่องใดอยู่ในเหตุการณ์ใดทำให้ได้คิด วิเคราะห์ แบ่งประเภท เป็นตัวทดสอบว่ารู้และเข้าใจในเรื่องที่สัมมนาไปแล้วมากน้อยเพียงใด จะเห็นได้ว่า เยาวชนในวัยนี้ย่อมที่จะมีความคิดเป็นของตนเอง ไม่ต้องการให้คนมาบอก มาสั่งทำโน่น ทำนี่ ชอบคิดชอบทำด้วยตนเอง เป็นการแสดงความสามารถให้ประจักษ์

### 5. กิจกรรมการจำแนกประเภทแผ่นภาพตามประเภทสิทธิเด็ก

ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า เยาวชนชอบกิจกรรมการจำแนกประเภทแผ่นภาพตามประเภทสิทธิเด็ก เป็นอันดับที่ห้า เหตุผลที่ชอบเพราะได้ฝึกฝนทักษะการคิด การวิเคราะห์ และการจำแนกประเภท ทำให้เข้าใจเรื่องสิทธิเด็กได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานเพราะทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น จะเห็นได้ว่าเยาวชนชอบที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเอง

เห็นได้ว่าเยาวชนชอบทุกกิจกรรม โดยมีความชอบเรียงลำดับจากมาก-น้อยแตกต่างกันไป เยาวชนให้เหตุผลที่ชอบกิจกรรมแต่ละกิจกรรมคล้ายคลึงกันคือ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เครียด ได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้นจากการได้แสดงบทบาทสมมติ หรือการออกมาเล่าประสบการณ์ของตัวเอง ได้ทำกิจกรรมร่วมกันทำให้รู้จักกันมากขึ้น สร้างความสามัคคี ได้แลกเปลี่ยน

เปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้แสดงความคิดเห็น แสดงให้เห็นว่าเยาวชนชอบความสนุก บันเทิง ชอบแสดงออก ชอบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ชอบแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับแนวคิดของ แมร์ ,มิเชล โทเลตา และ ไมเออร์ กิต ( Mers,Michele Tolela and Myers,Gil E.,1982:5) ที่ว่า บุคคลที่มีอายุน้อยกว่ามักจะมีความคิดเสรีมากกว่า ( more liberal ) คนที่มีอายุมาก เยาวชนที่เข้ารับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กโดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-20 ปี ถือเป็นกลุ่มเยาวชนที่มีอายุน้อย จึงเป็นวัยที่ชอบแสดงออก มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง มีอิสระเสรีทางความคิด ไม่ชอบการขัดเยียดให้ความรู้โดยการสื่อสารแบบทางเดียว (one-way communication )

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีประเด็นต่างๆ ที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์ ส่งผลให้การถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็กมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถทำให้เยาวชนมีความรู้เรื่องสิทธิเด็กเพิ่มขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องสิทธิเด็ก โดยสามารถอภิปรายแยกเป็นประเด็นๆ ได้ดังนี้

#### การสื่อสารสองทาง ( two- way communication )

จากการวิจัยพบว่า การสื่อสารในการจัดสัมมนาอบรมเรื่องสิทธิเด็ก นั้น ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการสื่อสารแบบ สองทาง (two-way communication) เห็นได้จากการให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การเล่นเกม การรวมกลุ่มแสดงบทบาท การเลียนเสียงสัตว์ การจำแนกประเภทแผ่นภาพ คือ เป็นการสื่อสารที่มีการโต้ตอบกันหรือปฏิริยาตอบกลับ (feedback) ระหว่างผู้ส่งสาร (วิทยากร) กับผู้รับสาร (เยาวชน) ซึ่งการสื่อสารในที่นี้มักจะเป็นการสื่อสารที่มีรูปแบบแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) มีการพูดคุยกันซักถามปัญหาที่ไม่เข้าใจ มีการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการ มีการแสดงออกเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของวิทยากร ปฏิสัมพันธ์หรือการตอบกลับของผู้รับสารนี้เป็นการแสดงสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสารของผู้ส่งสารว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด สอดคล้องกับ แนวคิดของวิลเบอร์ ชเรมม์ ( Wilbur Schramm, 1967 อ้างในณรงค์ สมพงษ์, 2535 : 26-28) นักการสื่อสารที่มีชื่อเสียงผู้หนึ่ง ได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการติดต่อสื่อสาร 7 ประการ โดยการสื่อสารแบบ สองทาง (two-way communication) เป็น 1 ในเงื่อนไขนั้น ชเรมม์ได้กล่าวว่า เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าที่ใดก็ตามซึ่งต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งในทางความรู้ ทัศนคติหรือพฤติกรรม การใช้การติดต่อสื่อสารแบบ2ทางจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการติดต่อสื่อสารแบบทางเดียว(one-way communication) การติดต่อสื่อสาร 2 ทางต้องการมีส่วนร่วมของบุคคลทั้งผู้รับและผู้ส่ง และต้องปฏิริยาสะท้อนกลับ (feedback)

### แนวคิดสาระบันเทิง ( Edutainment )

แนวคิดเรื่องสาระบันเทิง หรือ เอดูเทนเมนต์ ( Edutainment ) หมายถึงกระบวนการดำเนินงานที่มีเจตนาผสมผสานข้อมูลข่าวสาร และสาระความรู้ในด้านต่างๆเข้ากับความบันเทิง โดยมีเป้าหมายให้บุคคลได้คิด คำนึง รับรู้ และมีการประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่พึงประสงค์ของสังคม ( Singhal & Rogers,1989; ปารีชาติ สถาปัตตานนท์ 2542 ) โดยในที่นี้ ข้อมูลข่าวสาร หรือสาระความรู้ คือเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ในขณะที่ความบันเทิง นำเสนอผ่านเกมส์และกิจกรรมจากสื่อแผ่นภาพทั้งหมด 5 เกมส์ ในขณะที่เยาวชนสนุกสนานกับเกมส์และกิจกรรมต่างๆ นั้น พวกเขา ก็ได้รับความรู้เรื่องสิทธิเด็กไปด้วย

งานวิจัยที่ศึกษาถึงผลของการสื่อสารแนวทางเอดูเทนเมนต์ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ คือ งานของพจนนา วาสีรัตน์ (2536) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์โครงการริงค์เอิร์ธในการให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนร้อยละ 69.2 ที่ได้ศึกษามีความประทับใจในการเผยแพร่ของโครงการริงค์เอิร์ธ เพราะการเผยแพร่ทำให้ได้รับทั้งความรู้และความสนุกสนาน ถ้าหากมีการขอมาเผยแพร่เพิ่มเติมก็อยากเข้ารับฟังอีก รวมทั้งมีความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย นอกจากนี้ยังจะนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ต่อแก่บุคคลที่อยู่ใกล้ๆรอบๆข้าง

### กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ( Group Process)

การถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อละลายพฤติกรรมของเยาวชน สอดคล้องกับที่ทิสนา แจมมณี (เอกสารประกอบการเรียน Group Dynamics in Education Settings คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กุมภาพันธ์ 2521) ได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมที่มาจัด ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกระทำมีดังนี้

1. กิจกรรมนั้น ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม
2. กิจกรรมนั้น ทำให้มีการรวมกัน ได้ดีมีมั่นคงแน่นแฟ้น
3. กิจกรรมนั้น ต้องช่วยลดความเครียดมีเรื่องให้ขำ มีการหัวเราะบ้าง ในบางช่วงทำให้ทุกคนพอใจ
4. กิจกรรมนั้น ต้องสร้างความเข้าใจ เห็นใจกันมิใช่ก่อให้เกิดความแตกร้าง
5. กิจกรรมนั้น ต้องให้ข้อคิด มีการประเมินผลมีการวิเคราะห์

6. กิจกรรมนั้น เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นมีการซักถาม อภิปรายกัน
7. กิจกรรมนั้น มีส่วนให้ความรู้ มีการย้ำให้สมาชิกเข้าใจเนื้อหาที่ซ่อนเร้นอยู่
8. กิจกรรมนั้น ช่วยชี้แนะแนวทางให้สมาชิกรู้จักตนเอง และกล้าที่จะยอมรับความบกพร่องของตนเอง
9. กิจกรรมนั้น ช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้จักคนอื่น ๆ ได้ดีขึ้นแม้จะไม่ทุกแง่ทุกด้าน ก็ช่วยให้รู้จักเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น
10. กิจกรรมนั้น ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ เพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้แล้วยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภรินทร ทองลิ่ม (2543) (อ้างในเดชานนท์ มหาภาพ, 2545) ที่กล่าวไว้ว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเป็นการละลายพฤติกรรมและสร้างความคุ้นเคย สามารถลดความกดดันในการอบรม โดยการใช้เกม และการแสดงบทบาทสมมติเป็นสื่อเพื่อช่วยให้การเริ่มต้นอบรมเป็นไปด้วยดี และมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากร และเพื่อเป็นการปูทางให้กระบวนการฝึกอบรมเป็นไปได้อย่างราบรื่น ผู้รับสารก็จะเกิดความเต็มใจที่จะรับสารนั้น

เขวachsenชอบทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้วยเหตุผลที่ว่า เกิดความสนุกสนาน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้เรียนรู้กันมากขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคี สอดคล้องกับแนวคิด French (1939) (อ้างใน เดชานนท์ มหาภาพ 2545) ที่กล่าวว่าบรรยากาศในกลุ่ม ต้องอยู่ในลักษณะที่เป็นกันเองที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนและผู้สอนมีความรู้สึกเป็นอิสระที่จะพูดและแสดงออก บรรยากาศในกลุ่มควรมีการให้กำลังใจเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันและมีการช่วยเหลือกันทุกคนรู้สึกอบอุ่น French ได้ทดลองให้เห็นว่า กลุ่มที่รวมกันได้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันดีตลอดมา ดีกว่าที่รวมกันได้ โดยเฉพาะเมื่อเจอสถานการณ์ที่บังคับ

การที่เขวachsenชอบทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มนั้น สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในกลุ่ม (Group Participation) ของ ทิศนา แชนมณี (2522) ที่ว่าลักษณะของกลุ่มที่พึงต้องการคือ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมอาจจะร่วมกันทำกิจกรรมหรือร่วมกันอภิปราย ควรมีการตกลงให้แน่นอนว่า จะใช้วิธีอภิปรายแบบใดที่เหมาะสมที่จะเปิดโอกาสให้สมาชิก หรือผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้กับกลุ่มได้มากที่สุด ผู้นำกลุ่มหรือผู้สอนควรเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสพูดเท่า ๆ กัน และคอยควบคุมให้การพูดอภิปรายตรงประเด็นที่สุด ทิศนา แชนมณี, (2522: 229-330) กล่าวว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หรือพลังกลุ่มหรือพลวัตของกลุ่ม (Group Dynamics) มีจุดมุ่ง

หมายร่วมกัน คือให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากที่สุด (Active Participation) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและจำเนื้อหาได้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมนั้นต้องประกอบกัน 4 ด้าน คือ

ก. ด้านร่างกาย (Physical) ผู้เรียนต้องมีความพร้อมด้านร่างกาย คือ ไม่เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บใด ๆ ร่างกายต้องพร้อมที่จะรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่กลุ่มกำลังทำอยู่

ข. ด้านสติปัญญา (Intellectual) ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้สติปัญญาของตัวเอง หาวิธีการเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันกับกลุ่ม ปัญหาหรือกิจกรรมที่จัดให้กลุ่มทำจึงควรเป็นกิจกรรมที่ท้าทาย ทำให้ผู้เรียนอยากคิด อยากลองแก้ อยากทราบผลที่ตามมา

ค. ด้านอารมณ์ (Emotion) ผู้เรียนมีอารมณ์ร่วมอาจเกิดความสนุกสนานหรือเกิดความเศร้า ก่อให้เกิดความประทับใจตามมา ซึ่งทำให้มีความหมายต่อตัวผู้เรียน

ง. ด้านสังคม (Social) ผู้เรียนได้มีโอกาสนำประสบการณ์ของตนเองแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในกลุ่ม และได้ช่วยเหลือกลุ่มทุกด้านให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี

การใช้เกมส์และกิจกรรม โดยผ่านสื่อแผ่นภาพสถิติเด็กทั้ง 5 เกมส่นั้น ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนทั้ง 4 ด้านคือด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การใช้เกมส์และกิจกรรมถือเป็นการจัดการเรียนการสอนให้มีลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ดังที่ ทิศนา ขวมนมณี กล่าวไว้ว่า สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีดังกล่าวมีอยู่หลายวิธี ได้แก่

1. เกม (Game) เป็นวิธีการวิธีหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนั้น ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

จะเห็นได้ว่า การใช้เกมเป็นกลยุทธ์ในการประกอบกิจกรรมนั้นจะส่งผลทำให้ผู้เข้ารับการสัมมนาอบรมเรื่องสถิติเด็กเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่ใช้เกมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์และสนุกสนาน ยกตัวอย่างเช่น เกมแบ่งกลุ่มเลียนเสียงสัตว์ เป็นเกมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน กล้าแสดงออก ได้รู้จัก ลดตนเอง และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้กับตนเองอีกด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role-play) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่เริ่มได้รับความนิยมในการนำมาใช้

ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนวิธีการหนึ่งซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริง หรือ สร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปในสถานการณ์นั้น และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริง ผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพ และความรู้สึกนึกคิดของตน เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้ มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนั้น การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) วิธีการใช้กลุ่มย่อยในการสอนนี้เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้ว อาจจะเป็นเพราะเล็งเห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน กลุ่มย่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การใช้กลุ่มย่อยมีหลายวิธีการต่าง ๆ กันแล้วแต่ผู้จัดจะคิดได้ ที่นิยมใช้กันมากก็มี (Brainstorming) Phillips 66, Bull Session, Fishbowl Technique และ Buzz Group เหล่านี้ เป็นต้น (ทิสนา แจมมณี 2522: 199-202)

ในการเล่นเกมและกิจกรรมโดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กนั้น มีการนำลักษณะของทั้ง 6 กิจกรรมของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ มาประยุกต์ใช้กับทั้ง 5 เกมและกิจกรรมโดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก โดยใน 1 เกม อาจมีการใช้ลักษณะกิจกรรมของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์มากกว่า 1 ลักษณะ เช่น ในการที่เยาวชนเล่นบทบาทสมมติ (Role-play) พวกเขาก็ได้แสดงละคร (Acting or Dramatization) ได้รวมตัวกันกลุ่มย่อย (Small Group) และระดมพลังกันคิด (Brainstorming) เป็นต้น เกมและกิจกรรมแต่ละอย่างนั้น ช่วยในการถ่ายทอดความรู้และฝึกฝนให้เยาวชนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเอง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ เช่น ในกิจกรรมเล่าประสบการณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ เยาวชนแต่ละคนได้ออกมาเล่าประสบการณ์ของตนเอง ที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ ตรงนี้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับเยาวชนมากยิ่งขึ้น ส่วนกิจกรรมรวมกลุ่มแสดงบทบาท (Role Play) ก็เป็นวิธีที่ช่วยทำให้เยาวชนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น เนื่องจากเยาวชนต้องพยายามแสดงให้สอดคล้องตามบทบาทที่กำหนดไว้ ซึ่งความเข้าใจนี้ มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้ การที่เยาวชนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน ได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย และส่งเสริมให้เยาวชนกล้าแสดงออก

### **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication)**

การถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ผ่านเกมและกิจกรรมโดยใช้แผ่นภาพสิทธิเด็ก มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication) กล่าวคือมีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) โดยที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารนั้นจะมีการสลับบทบาทกันไปมา ในกรณีนี้คือการที่วิทยากรสื่อสารกับเยาวชน รวมทั้งตัวเยาวชนสื่อสารกันเอง หลังจากสื่อสารกันแล้วคู่การสื่อสารทั้งสองฝ่ายก็จะเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารของกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ ร่วมกันคิด วิเคราะห์ ตีความ และจำแนกประเภทจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ซึ่งก็คือเรื่องสิทธิเด็ก การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะให้ความสำคัญกับผู้รับสารและการมีปฏิริยาป้อนกลับ (Feedback) ผู้รับสารไม่ใช่ผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสาร แต่ความรู้ที่มีอาจจะเป็นความรู้คนละชุดที่แตกต่างจากผู้ส่งสารคาดคิดเอาไว้ ดังนั้นจะต้องทำให้ผู้รับสารรับสารแบบ active ไม่ใช่ passive จึงควรเน้นการมีปฏิริยาป้อนกลับ (feedback) อันจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น รวมทั้งประเภทของเนื้อหาสาร จะต้องดูว่าเนื้อหาของสารนั้นเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของผู้รับสารหรือไม่ หากไม่ได้เกี่ยวข้องกับก็จะไม่ได้รับความร่วมมือ ในงานวิจัยนี้



เนื้อหาสาร คือเรื่องสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของเยาวชน เป็นเรื่องที่เยาวชนรู้สึกเห็นด้วยกับการที่เด็กควรรู้สิทธิของตน เมื่อเนื้อหาสารเป็นเรื่องที่เยาวชนสนใจ ก็ส่งผลให้เยาวชนให้ความร่วมมือกับเกมส์และกิจกรรมต่างๆ และมีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากร นอกจากนี้ประเภทของช่องทาง/สื่อการใช้ช่องทาง/สื่อที่ผู้รับสารคุ้นเคยหรือนิยมชมชอบจะทำให้ผู้รับสารต้องการที่จะให้ความร่วมมือด้วยเป็นอย่างดี

### แบบจำลองกระบวนการสื่อสารในการสื่อสารกับการมีส่วนร่วม

สำหรับในแบบจำลอง S-M-C-R นั้น เราอาจจะมีวิธีแยกองค์ประกอบทั้ง 4 ของแบบจำลองนี้ โดยใช้เกณฑ์เรื่อง “ปัจจัยที่เป็นมนุษย์/ไม่ใช่มนุษย์” มาแบ่ง เราก็จะแบ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปัจจัยมนุษย์ อันได้แก่ ผู้ส่งสาร (S) และผู้รับสาร (R) และกลุ่มที่ไม่ใช่ปัจจัยมนุษย์ คือ ตัวสาร/ช่องทาง (C) และตัวสาร (M) นอกจากนี้จะตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับกลุ่มทั้งสองกับเรื่องการมีส่วนร่วมดังนี้คือ

### กลุ่มผู้ส่งสารและกลุ่มผู้รับสาร (Sender and Receiver)

ในเรื่องการมีส่วนร่วมนั้นประเด็นแรกๆ ที่ต้องพิจารณาก็คือ ใครบ้างที่มีส่วนได้/ส่วนเสีย (stakeholder) กับเรื่องดังกล่าวและผู้นั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการหรือไม่ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับเรื่องการสื่อสารก็คือการระบุอย่างชัดเจนว่าในเรื่องดังกล่าวนั้น ใครบ้างจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารทั้งในสถานะผู้ส่งสาร และผู้รับสารเนื่องจากการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนั้นจะต้องใช้แบบจำลองเชิงพิธีกรรมซึ่งจะไม่แยกบทบาทของผู้ส่ง และผู้รับออกจากกันโดยเด็ดขาดแต่จะต้องสลับการแสดงบทบาททั้งสอง K.Nair ( อ่างในกาญจนา แก้วเทพ 2546) กล่าวถึงการวิเคราะห์ผู้รับสารในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่าจำเป็นต้องดูกระบวนการที่เกิดควบคู่กัน คือ กระบวนการสื่อสาร (communication process) และกระบวนการมีส่วนร่วม (participation process) ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กแก่เยาวชนผ่านเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กได้เน้นให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมโดยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร กิจกรรมที่เห็นได้ชัดเห็นว่าเยาวชนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร คือกิจกรรมเล่าประสบการณ์ของคนที่สอดคล้องกับสื่อแผ่นภาพ สำหรับการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีมร่วมกัน (teamwork) Nair กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมนั้น จะมี 2 มิติซ้อนอยู่ คือ กระบวนการทำงานร่วมกัน (ซึ่งหมายรวมทั้งฝ่ายผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร) และกระบวนการประสานความรู้ของทุกคนเข้าด้วยกัน ซึ่งการที่จะดำเนินการตามกระบวนการนั้น ได้จำเป็นต้องใช้รูปแบบการหารือ/แบบการเสวนา (dialogue) ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารตลอดเวลากลับมากระบวนการเสวนานี้ถือเป็นรูปแบบการสื่อสาร

ที่เป็นหัวใจของการมีส่วนร่วม ในเกมส์และกิจกรรมทั้ง 5 ประเภทนั้น ได้มีการแบ่งกลุ่มย่อยให้เยาวชนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เยาวชนได้จับกลุ่มสนทนาเพื่อระดมความคิดกัน ได้แสดงออกร่วมกัน และมีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม ทำให้เยาวชนไม่เพียงแต่อยู่ในบริบทของกระบวนการทำงานร่วมกัน พวกเขายังได้อยู่ในกระบวนการประสานความรู้ของทุกคนเข้าด้วยกันอีกด้วย

### ช่องทาง/สื่อ (Channel)

การแสวงหา “ช่องทางประจำ” กับการสร้างสรรค์ “ช่องทางเฉพาะกิจ” เนื่องจากช่องทาง/สื่อ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข่าวสารถ้าปราศจากช่องทาง/สื่อ เนื้อหาข่าวสารจะเดินทางจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารไม่ได้ ดังนั้น “ช่องทาง” จึงเป็นหัวใจอีกประการหนึ่งของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก วิทยากรได้ใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ซึ่งถือเป็นช่องทางเฉพาะกิจ สื่อตัวนี้ได้ช่วยในการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กในรูปแบบของเกมส์และกิจกรรมต่างๆ

### เนื้อหา (Message)

ในด้านเนื้อหา (Message) เมื่อพิจารณาในแง่ของเนื้อหา (Message) เนื่องจากการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสื่อสารที่สามารถเสริมพลังให้แก่ผู้สื่อสารได้ (empowerment) โดยที่เนื้อหาของ การสื่อสารแบบนี้นั้น จะต้องมิลักษณะเฉพาะที่เรียกว่าเป็น liberative content กล่าวคือ เป็นเนื้อหาสารที่สอดคล้องทั้งในแง่ประเด็นและวิถีชีวิตของชุมชน สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชุมชนสามารถนำเนื้อหาดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นความรู้ หรือทักษะต่างๆ มาจากชีวิตตนเองได้ เนื้อหาในเรื่องสิทธิเด็กก็เช่นกัน เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนเนื่องจากเป็นเรื่องที่ไม่ไกลตัว เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ที่เยาวชนมาร่วมรับการอบรม ก็เพราะพวกเขาอยากมีความรู้เรื่องสิทธิเด็ก เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก วิทยากรจะไม่สอนโดยการยัดเยียดความรู้ให้กับเยาวชน โดยทันที แต่จะให้เยาวชนได้ฝึกคิด วิเคราะห์จากสถานการณ์ต่างๆ และช่วยกันสรุปประเด็น สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ว่าเนื้อหาสารของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะต้องยืดหยุ่น/ปรับเปลี่ยนได้ ลักษณะของเนื้อหาสารแบบมีส่วนร่วม นั้น จะต้องเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน (dialogue) ต้องแสวงหาความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย (collaboration) และเป็นข้อมูลที่ถูกนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดการตัดสินใจโดยกลุ่ม (group decision-making) ตัวอย่างที่เห็น ได้ชัดจากการวิจัยครั้งนี้คือกิจกรรมการจำแนกประเภทแผ่นภาพตามประเภท

สิทธิเด็ก ภาพประกอบบางภาพในสื่อแผ่นภาพสามารถตีความได้หลายอย่าง สามารถจำแนกเข้าประเภทสิทธิเด็กได้หลายประเภท เดิมภาพๆนั้นถูกจัดประเภทไว้ให้อยู่ในหมวดใดหมวดหนึ่ง แต่เยาวชนได้เสนอมุมมองที่แตกต่างออกไป และมีการแลกเปลี่ยนทัศนะ ได้แย้งกัน ซึ่งลักษณะทั้งหมดที่กล่าวมา สอดคล้องกับจะต้องมีคุณสมบัติข้อหนึ่งของเนื้อหาสารแบบมีส่วนร่วม เสมอ คือ ต้องมีลักษณะที่ปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้

**“ถ้าจะให้ความรู้เรื่องอื่นต่อไปในภายหน้า เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน โดยทำเป็นเกมส์และกิจกรรม โดยใช้สื่อแผ่นภาพอีก ท่านจะมาร่วมกิจกรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด”**

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่ตอบว่าจะมาเข้าร่วมกิจกรรมอีก เนื่องจาก การถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบที่ผ่านเกมส์และกิจกรรมโดยใช้สื่อแผ่นภาพ ทำให้รู้สึกสนุก ได้รับสาระควบคู่กับความบันเทิง ไม่เครียด ไม่น่าเบื่อ ไม่เป็นวิชาการมากเกินไป ภาพประกอบในสื่อแผ่นภาพทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ถ่ายทอดได้มากขึ้น การใช้สื่อแผ่นภาพประกอบทำให้การอบรมมีสีสันมากขึ้น ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าเยาวชนต้องการการถ่ายทอดความรู้ที่ไม่เน้นวิชาการมากเกินไป ชอบความบันเทิง ชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชอบทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้เข้ากับแนวคิดเรื่องในเรื่องการนำความบันเทิงผนวกเข้ากับสาระความรู้ ที่เรียกว่า เอดูเทนเมนต์ (Edutainment) รวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) การสื่อสารสองทาง (two-way communication) และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication)

## ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การนำกลยุทธ์สาระบันเทิง การสื่อสารแบบสองทาง การเน้นการมีส่วนร่วม การใช้กิจกรรมที่สร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ เช่น เกมส์ การสวมบทบาทสมมติ การแสดงละคร การแบ่งกลุ่มย่อย มาใช้ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็ก เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพต่อการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กสำหรับเยาวชน จึงควรนำหลักการเหล่านี้มาสร้างหลักสูตรหรือเครื่องมือสำหรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กต่อไป โดยอาจกำหนดสัดส่วนของสาระต่อบันเทิง ตามความเหมาะสมของเยาวชน โดยอาจจะพิจารณาจากอายุ การศึกษา คุณสมบัติของเยาวชน

2. ในตัวสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ควรปรับปรุงภาพประกอบบางภาพ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เยาวชนให้ความเห็นว่าแผ่นภาพตัวนี้มีจุดบกพร่อง เช่น ตัวองค์ประกอบเห็นแล้วไม่เข้าใจว่าเป็นใคร ตัวสื่อเองบางครั้ง คือสถานที่ในภาพ ไม่สื่อความหมาย คือถ้าไม่สังเกตก็จะไม่รู้ จึงควรเพิ่มรายละเอียด เช่น ป้ายบอกสถานที่ โดยก่อนจะปรับปรุงสื่อแผ่นภาพ ควรมีการทำกรวิจัยเชิงทดลอง ( experimental research ) หรือสนทนากลุ่ม (focus group interviews) ให้เยาวชนวิจารณ์สื่อแผ่นภาพ ว่ามีจุดที่ควรปรับแก้ในจุดใดบ้าง

3. เยาวชนเสนอความคิดเห็นว่าควรเพิ่มกิจกรรมเกี่ยวกับเกมส์ หรือความบันเทิงอื่น ๆ ให้มากขึ้น เนื่องจากเยาวชนต้องการความหลากหลายของกิจกรรม ชอบร่วมกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน ไม่ชอบการถ่ายทอดความรู้ที่เน้นวิชาการมากจนรู้สึกเครียด หรือเบื่อหน่าย นอกจากนี้เยาวชนยังเสนอว่าควร เพิ่มจำนวนวัน (2-3 วัน) เพิ่มจำนวนครั้ง (เดือนละ 2-3 ครั้ง) จัดสัมมนาออกสถานที่ เพื่อให้รู้จักกันมากขึ้นทำงานร่วมกัน ได้ดีขึ้น

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ศึกษาเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในโครงการเสริมสร้างเยาวชนเข้มแข็งและภาวะผู้นำต่อต้านยาเสพติดภายใต้การดูแลของรศ. ดร.ธนวดิ บุญลือ เท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษากลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น เยาวชนที่เป็นนักเรียน โดยทั่วไป ในระดับประถม มัธยมต้น มัธยมปลาย นักเรียนสายอาชีพ อาชีวะ นิสิต นักศึกษา รวมทั้งประชาชนทั่วไปบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากสิทธิเด็ก เป็นเรื่องที่สำคัญของทุกคน ทุกคนจึงควรมีส่วนรับรู้ในเรื่องดังกล่าวเท่าเทียมกัน

2. ควรศึกษาในเรื่องการวางแผนกลยุทธ์การใช้สื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ให้สามารถเสริมสร้างทัศนคติเชิงเดิมให้ดีขึ้น เนื่องจากในงานวิจัยครั้งนี้พบว่า ภายหลังจากการถ่ายทอดความรู้เรื่องสิทธิเด็กผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กแล้วนั้น ระดับทัศนคติของเยาวชนไม่เปลี่ยนแปลงแม้แต่น้อย จึงควรศึกษาว่า การที่จะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งๆขึ้นไป จะทำได้อย่างไร

3. เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา ความรู้ และทัศนคติ เกี่ยวกับสิทธิเด็ก เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิผลของสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กเท่านั้น ในการศึกษารั้งต่อไป จึงสมควรทำการศึกษาในเชิงลึก โดยเพิ่มวิธีการศึกษาวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ทั้งนี้โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มเป้าหมายในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเด็ก เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยที่ได้มาประกอบการวางแผน

การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเด็กต่อไป เพื่อให้เยาวชน และประชาชนทั่วไป เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินการของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเรื่องสิทธิเด็กต่อไป

4. การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาถึงเนื้อหาสาระ ในกิจกรรม ที่ทางโครงการนำเสนอกับ เยาวชนอย่างละเอียด จึงควรมีการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เนื้อหาของสาร (Content Analysis) ว่าสาร ใดเป็นที่น่าสนใจและให้ความรู้หรือข้อมูลแก่นักเรียน ได้เป็นอย่างดีหรือมีความเหมาะสม สาร ใดที่ไม่น่าสนใจหรือ ไม่มีประสิทธิผล เพื่อจะ ได้นำ ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการ เผยแพร่และการนำเสนอกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการครั้งต่อไป

5. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยตัวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสื่อ แผ่นภาพสิทธิเด็กนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงในความรู้ และทัศนคติ โดยให้ศึกษาถึงตัวแปร ด้านความตระหนัก พฤติกรรม การมีส่วนร่วม รวมถึงความพึงพอใจที่มีต่อสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก ว่ามี ผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กต่อเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มากน้อย เพียงใด

6. ควรศึกษาระดับความรู้ของเยาวชนในแต่ละชุมชน ก่อนจะดำเนินการจัดสัมมนาอบรม เรื่องสิทธิเด็กโดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก เนื่องจากเยาวชนแต่ละชุมชนอาจมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กต่างกัน บางชุมชนก็มีความรู้สูงอยู่แล้ว ดังนั้นเพื่อไม่ให้การให้ความรู้ผ่านการ สัมมนาอบรมสูญเปล่า เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็กที่เยาวชนมีความรู้คืออยู่แล้ว ก็จะทำให้ไม่ ได้รับความรู้ใหม่หรือความรู้ที่เจาะลึกมากขึ้น การศึกษาพื้นฐานความรู้ของเยาวชนก่อน จะทำให้ ปรับสาระความรู้ที่จะนำเสนอผ่านการสัมมนาอบรมเรื่องสิทธิเด็กโดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็ก กับ พื้นฐานความรู้ของเยาวชน และสามารถให้ความรู้ที่ลึกซึ้งขึ้นไปได้อีก ก็จะทำให้การสัมมนาอบรม เรื่องสิทธิเด็กโดยผ่านสื่อแผ่นภาพสิทธิเด็กให้สาระประโยชน์มากขึ้น